

Innspill likestillings- og mangfoldsutvalget

Fra Stopp Diskrimineringen

Vi takker for invitasjon til å komme med innspill om mandat og forslag til tiltak.

Kort om oss

Stopp Diskrimineringen er en stiftelse av funksjonshemmede, etablert i 2002, med formål å arbeide både lovteknisk og interessepolitisk for et sterkt og effektivt diskrimineringsvern. Diskriminering innebærer handlinger som omfatter alt fra nekt av varer og tjenester til vold og overgrep, herunder hatkriminalitet. Videre har vi spesialisert oss på sivile og politiske menneskerettigheter.

Vi kartlegger diskriminering og hatkriminalitet i Norge, herunder medias fremstilling av funksjonshemmede, tilbyr undervisning og kompetanse, samt gir bistand til personer og organisasjoner som vil klage på diskriminering, se vedlagte PP med stikkordspresentasjon av oss.

Vedlagt er de mest sentrale overordnede innspillene vi har avgitt til norske myndigheter som vil demonstrere hva vi står for og våre krav.

Alle knyttet til stiftelsen har lang fartstid i funksjonshemmet-bevegelsen.

40 år etter FNs år for likestilling av funksjonshemmede – 20 år etter Manneråkutvalgets likestillingsstrategi

Selv om utvalget nå har blitt omdøpt til et likestillingsutvalg, finner vi grunn til å dele vår oppfatning om status for norsk likestillingspolitikk.

At ministere i 2021 – 20 år etter Manneråkutvalget la frem **NOU 2001.22 Fra bruker til borger**, oppnevner et likeverdsutvalg, kan sammenlignes med at regjeringen 20 år etter likestillingsloven ble innført i 1979, skulle ha oppnevnt et utvalg for utrede kvinners stilling i et likeverdsperspektiv. Helt utenkelig.

Når dette kan skje, skyldes det at de fleste norske politikere, inklusive likestillingspolitikere, har svært lite kunnskap om, innsikt i og engasjement for likestillingspolitikk for funksjonshemmede. Vi blir i motsetning til andre diskrimineringsgrunnlag, primært behandlet utfra et likeverdsperspektiv, dvs. legitimering av egne standarder.

Vi minner om CRPD-komiteens kritikk av Norge, jf. CO 2019:

Borgerrettsstiftelsen - STOPP DISKRIMINERINGEN
- Org.nr. 985 208 786
Postboks 2474 Strømsø 3003 Drammen – Tlf.: 90196325
<post@stopdisk.no – <www.stopdisk.no

(d) At det ikke er god nok framdrift for å erstatte den medisinske modellen for funksjonsnedsettelse med den menneskerettslige modellen,

Vi har siden 2002 kartlagt og dokumentert at mens kjønn, etnisitet og seksuell orientering har stått i fokus for likestillings- og mangfoldspolitikken, forskningen, mediene og i samfunnet for øvrig, har funksjonshemmede systematisk blitt ignorert, til tross for at funksjonshemmede er Norges største minoritet, regnes vi ikke med i mangfolds- og minoritetspolitikk.

Norges menneskerettslige forpliktelser CRPD må legges til grunn

Norge har forpliktet seg til å oppfylle internasjonale menneskerettsforpliktelser som verken er hensyntatt i *prosessen* eller i *mandatet* til utvalget.

CRPD er som kjent ikke skrevet inn i norsk lov. Dette har gitt seg utslag til nå ved at norske regjeringer velger å se bort fra CRPD i en rekke viktige utredninger på flere områder, se vår oversikt over noen av dem, vedlagt.

Det er spesielt oppsiktsvekkende at *mandatet* til dette utvalget ikke viser til at utvalgets i sitt arbeid må legge Norges forpliktelser etter CRPD til grunn jf. utredningsinstruksens kap. 2.

Selv om utvalget ikke er ansvarlig for *prosessen*, anser vi at våre synspunkter har direkte betydning for utvalgets anbefalinger til fremtidig likestillingspolitikk.

CRPD artikkel 4.3 pålegger statspartene aktiv involvering:

«I arbeidet med å utvikle og gjennomføre lovgivning og politikk som tar sikte på å gjennomføre denne konvensjon, og i andre beslutningsprosesser som gjelder spørsmål knyttet til mennesker med nedsatt funksjonsevne, skal partene aktivt trekke inn og rådføre seg inngående med mennesker med nedsatt funksjonsevne, også barn med nedsatt funksjonsevne, gjennom de organisasjoner som representerer dem.»

Til utvalgets informasjon, skiller CRPD seg fra tidligere menneskerettskonvensjoner ved at aktiv involvering av målgruppen er gjort til en eksplisitt forpliktelse.

Til tross for dette, har Regjeringen Solberg verken konsultert eller involvert funksjonshemmedes organisasjoner i prosessen som ledet til oppnevning av et likeverdsutvalg i år. Vi vet fortsatt ikke hvem sine interesser som er lagt til grunn for oppnevningen av dette utvalget. Men vi konstaterer at *ingen* av funksjonshemmedes organisasjoner har bedt om det.

Vi har sett at det har utviklet seg en praksis de senere årene med å ignorere funksjonshemmedes egne interessepolitiske organisasjoner og krav, jf. den samstemte kritikken av strategi og handlingsplan for funksjonshemmede.

Dette speiles både i mandat og sammensetning, se nedenfor.

Vi ber utvalget presisere forpliktelsen til etterlevelse CRPD artikkel 4.3.

Borgerrettsstiftelsen - STOPP DISKRIMINERINGEN
- Org.nr. 985 208 786
Postboks 2474 Strømsø 3003 Drammen – Tlf.: 90196325
<post@stopdisk.no – <www.stopdisk.no

Representativitet - fare for slagside

Utvalget speiler ikke heterogeniteten i kategorien *funksjonshemmede*.

Som nevnt ovenfor, er det en bekymringsfull utvikling at myndighetene verken respekterer eller forstår betydningen av representativitet av funksjonshemmedes egne stemmer i oppnevninger til utvalgsarbeid som krever spesiell kompetanse på tvers av funksjonsevne. Dette utvalget er svært skjevt satt sammen, både med tanke på majoritets- og minoritetsstemmer og med tanke på mangfoldet i målgruppen. Det er nærliggende å sammenligne med at et utvalg om etnisk likestilling, bare skulle bestå av representanter for ulike muslimske retninger i tillegg til den etnisk norske majoriteten.

Som en god bekjent av undertegnede, og FNs første spesialrapportør for funksjonshemmedes rettigheter, Bengt Lindqvist, slo fast: *funksjonshemmede har ingen ting annet til felles enn diskriminering*.

Vår erfaring er at fravær av stemmene til informasjons- og kommunikasjonshemmede får store konsekvenser for resultatet. For eksempel skal utvalget vurdere betydningen av teknologi, uten at noen i utvalget har erfaringskunnskap fra dette ståstedet.

Husk at dette er en gruppe som utgjør en svært stor andel av kategorien funksjonshemmede og favner om både folk med sansetap (syn-hørsel), kognitive (f.eks. dysleksi, ADHD, autismespekteret, afasi, syndromer som Downs, Retts osv.) og psykososiale funksjonsnedsettelse. Samtlige har til felles at majoritetssamfunnets krav ikke er tilpasset mangfoldet av måter å forstå og tolke omverdenen på. Mens bredde- og høydeperspektivet er lett å gripe og bruke, er informasjons- og kommunikasjonsbarrierer atskillig mer utfordrende å gripe, og oftest kommer det i bakgrunnen.

For eksempel kjemper vi fortsatt for å få rettet opp hullene og slagsidene i diskrimineringslovgivningen, jf. vårt innspill til LDO vedlagt. Syseutvalget som ikke hadde noen med erfaringskunnskap på kommunikasjons- og informasjonsbarrierer, påsto at noen barrierer er mer sentrale enn andre:

«Det mest sentrale området for universell utforming vil være det fysiske, bygde miljøet»

Denne feilslutningen nedfeller seg i loven og lovforarbeidene.

I politikk og formidling generaliseres det svært ofte ut fra fysisk funksjonsnedsettelse og fysiske forhold, noe vi kan levere solid dokumentasjon på, dersom utvalget ønsker det.

Det er viktig at utvalget hele tiden er seg bevisst hvem dataene dere bruker, faktisk gjelder for og utsier noe om, og hvilke faktorer som er målt.

De fleste kvantitative mål på likestilling og deltakelse, herunder universell utforming, har kun relevans for, og er basert på, en eller et par typer funksjonsnedsettelse.

Her er et par eksempler på påstander som ofte vises til.

X % skoler er ikke tilgjengelige for funksjonshemmede mens de faktorer påstanden er basert på, kun er relevante for bevegelsehemmede.

Verken kommunikasjonsform i skolen, læringsressurser/læremidler, læringsmetoder, faglærersituasjon, fritak fra fag som medfører ufullstendig fagkrets mv. er inkludert i dette prosenttallet.

Borgerrettsstiftelsen - STOPP DISKRIMINERINGEN
- Org.nr. 985 208 786
Postboks 2474 Strømsø 3003 Drammen – Tlf.: 90196325
<post@stopdisk.no – <www.stopdisk.no

For noen grupper som personer som er døve, døvblinde og som har ulike kognitive og nevrologiske funksjonsnedsettelse er opptil 100 % av skolene utilgjengelige.

64 % frafall i videregående skole

Dette er basert på data fra en undersøkelse som igjen kun teller fysisk funksjonshemmede. Unødvendig å presisere at tallet er atskillig større for personer som har en del andre typer funksjonsnedsettelse.

Videre regnes psykososiale funksjonsnedsettelse sjelden med i kategorien, men betraktes og omtales som psykisk syke/lidelse osv. De fordommer og menneskerettsbrudd denne gruppen møter, er fortsatt ikke erkjent i samfunnet.

Likestillingskamp gjennom flere tiår

Ha oversikt over de store linjene i politikken så langt, både løftene, målene og gapet mellom idealene og realitetene – og ikke minst; hvilke mål funksjonshemmede selv har hatt, og fortsatt jobber for.

Husk at vi er mange som har jobbet likestillingspolitikk fra 70 tallet til nå. Vi er mange som har kjempet utallige kamper under skiftende regjeringer, og har kunnskap om hvilke mål som ble satt, som ble nådd, som er reversert og ikke minst, som endte i løftebrudd.

Her kan vi trekke frem ambisiøse mål på 60, 70 og 80 tallet om likestilling i samfunnet, som vi ser gå i revers på flere områder. Det har aldri vært flere som bor i institusjonsaktige boliger enn nå, aldri vært flere segregerte elever enn nå, aldri vært flere som tas ut av klassen og nabolaget som følge av brutte løfter og av at politikk føres på majoritetens premisser; på vegne av oss.

CRPD, sivilsamfunnets rapport, LDOs rapport, CRPD-komiteens og spesialrapportørens bekymring og tilbakemelding til Norge, bør være rettesnor for utvalget.

Norge har fått flengende kritikk både for at funksjonshemmedes rettigheter har lavere status enn andre menneskerettskonvensjoner, og for å ikke ha kommet lenger i skifte fra den medisinske modellen til et menneskerettsperspektivet.

Fortsatt er det medisinske definisjoner og forståelser som legges til grunn for kartlegging, forskning, statistikk og faglig formidling om funksjonshemmedes levekår og status i samfunnet, inklusive studier om diskriminering.

Vi minner om at dette ble kritisert av regjeringen allerede i St.meld.nr. 23 (1977-78)s. 10:

Funksjonshemning har ofte blitt plassert under etiketten sykdom; funksjonshemmede blir oppfattet som syke personer. Denne holdning nedfeller seg blant annet i måten å omtale funksjonshemmede personer på, f. eks. snakker man gjerne om «friske og funksjonshemmede», som to motsetninger. En annen

Til tross for kritikken, har u-begrepet «funksjonsfrisk» fått stadig sterkere fotfeste fra 80 tallet til i dag, og demonstrerer at majoriteten insisterer på å betrakte oss som syke.

Den samme meldingen slo fast at funksjonshemmede er utsatt for diskriminering, forakt, nedvurdering, umyndiggjøring, jf. s. 9 og 10 i meldingen.

Borgerrettsstiftelsen - STOPP DISKRIMINERINGEN
- Org.nr. 985 208 786
Postboks 2474 Strømsø 3003 Drammen – Tlf.: 90196325
<post@stopdisk.no – <www.stopdisk.no

Vi har noen anbefalinger

Gjør rede for:

Hvem snakker dere på vegne av? Herunder majoritets vs. minoritetsperspektiv

Hvem sine interesser har dere i tankene – hva som er best for andre?

Hvem har dere ikke regnet med/valgt å utelate?

Hvem snakker dere med og hvem har dere ikke snakket med?

Hva er grensene for kompetansen?

Viktigst: Oppfyller utvalgets anbefalinger og forslag CRPD? Hvordan?

Våre krav til overordnede grep i likestillingspolitikken

Stopp Diskrimineringen og Uloba har fremmet krav til likestillingsministrene i 2019 og 2020, se vedlagte brev, hvor vi krever en maktutredning som følge av at funksjonshemmede har vært systematisk utelatt fra en rekke sentrale utredninger av makt, demokrati, likestilling, representativitet osv.:

- Hensynet til funksjonshemmede må komme inn i all politikk som tar sikte på å fremme likestilling og mangfold, og hindre diskriminering og ekskludering.
- Menneskerettsperspektivet må inn som premis i all politikk: mainstream og funksjonshemmet-spesifikk
- Overvåking av CRPD artikkel 4 Tildeling av ansvar til en offentlig instans for løpende dokumentasjon av strukturell diskriminering av funksjonshemmede sammenlignet med resten av befolkningen
- Igangsette «Maktutredning» for å dokumentere funksjonshemmedes posisjon i samfunnet bl.a. politisk ulikhet, grad av og årsaker til utenforskap, samt foreslå menneskerettsbaserte tiltak for å øke reell innflytelse og sikre likestilling på linje med andre minoriteter og majoritetsbefolkningen
- Sikre at kunnskapsgrunnet for likestillings- og diskrimineringspolitikk i vid forstand ikke har systematiske utvalgsskjevheter og kunnskapshull
- Stille krav til reelt mangfoldsperspektiv i innsatser for likestilling og representativitet i demokratiske prosesser, rekrutteringspolitikk, forskningsprogrammer mv.
- Strategier og tiltak mot, og offentlig finansierte forskning og undersøkelser om gruppefiendtlige holdninger/hatkriminalitet, må inkludere funksjonshemmede

Med vennlig hilsen

Berit Vegheim

Stopp Diskrimineringen

Mobil: 90196325

E-post: post@stopdisk.no

Hjemmeside: www.stopdisk.no

Facebook: www.facebook.com/stoppdiskrimineringen

Twitter: [@stoppdiskrim1](https://twitter.com/stoppdiskrim1)

Vi anbefaler våre CRPD-ressurser:

Podcast CRPD-skolen: <https://www.uloba.no/lytt-til-ulobas-nye-podkast/>

Argumentsamling CRPD: <https://stopdisk.no/crpd/argumentnotat-crpd/>

Borgerrettsstiftelsen - STOPP DISKRIMINERINGEN
- Org.nr. 985 208 786
Postboks 2474 Strømsø 3003 Drammen – Tlf.: 90196325
<post@stopdisk.no> – <www.stopdisk.no>

Dokumenter

Våre innspill vedlagt

Innspill til LDO 2020

Innspill straffelovrådet 2021 – revidering av seksuallovbruddskapitlet

Innspill Ytringsfrihetskommisjonen 2020

Brev til likestillingsminister Trine Skei Grande 19.6.2019

Brev til likestillingsminister Abid Q. Raja 19.2. og 13.4.2020

Høringsuttalelser til NOU 2011:18 Struktur for likestilling, NOU 2012:15 Politikk for likestilling NOU 2016:17 På lik linje

Dokumentasjonsnotater om systematisk utelatelse av funksjonshemmede

Sammenstilling: Forskning og utredning om fordommer, ytringsfrihet og hatytringer

Notat om fakta om art og omfang av hatkriminalitet/hatytringer

Liste over den systematiske utelatelsen sentrale utredninger og meldinger:

NOU 1999:27 Ytringsfrihed bør finde sted

NOU 2003:19 Maktutredningen

NOU 2011:18 Struktur for likestilling (Skeieutvalget)

NOU 2015:12 Politikk for likestilling (Skeieutvalget)

Meld St. 38 (2014-2015) Open og opplyst

Meld St. 25 (2016-2017) Humaniora i Norge

NOU 2016:16 Ny barnevernslov

Meld St. 13 (2018-2019) Muligheter for alle. Fordeling og sosial bærekraft

Meld. St. 8 (2018-2019) Kulturens kraft

Meld. St. 17 (2018-2019) Mangfold og armlengds avstand. Mediepolitikk for ei ny tid

Ytringsfrihetskommisjon (en oppnevnt senere)

Andre innspill

(ettersendes om utvalget skal uttale seg på disse områdene)

Høringsuttalelser og innspill om diskrimineringslovgivningen og hatkriminalitet siden 2005.

Likestillingsforskning og formidling i academia, behov for menneskerettsbaserte definisjoner og statistikk om funksjonshemmede.

Høringsuttalelser/innspill CRPD, endring av vergemålsloven, ny tvangsbegrensningslov, **NOU 2015:2 Å høre til, NOU 2016:17 På lik linje, mediepolitikk, aktiv dødshjelp,**

Dokumenter utvalget må legge til grunn

NOU 2001:22 Fra bruker til borger - En strategi for nedbygging av funksjonshemmende barrierer, særlig kap. 2, 3, 4, 5, 6, 19 og 21

(merk utvalgets hovedkonklusjon i 21.1 s. 294-95 i trykt utg (s. 425-27 i elektronisk utg)

CRPD + dokumenter fra høringen av Norge i 2019 (disse finnes på norsk):

CO fra CRPD-komiteen

Alternativ rapport fra sivilt samfunn (koordinert av FFO på vegne av 125 organisasjoner)

LDOs rapport

NIMs rapport

Rapport fra FNs spesialrapportør for funksjonshemmede etter Norgesbesøk 2019

Borgerrettsstiftelsen - STOPP DISKRIMINERINGEN
- Org.nr. 985 208 786
Postboks 2474 Strømsø 3003 Drammen – Tlf.: 90196325
<post@stopdisk.no – <www.stopdisk.no